

Vergezicht vanaf de pas Wolfhaag-Gemmenich.

Deze keer gingen ze de pas Wolfhaag-Gemmenich over: De Pas van Wolfhaag, ook Schutteberg genoemd, begint bij het kasteel Vaalsbroek. De weg begint met een stevig klimmetje, gaat dan iets vals plat naar beneden tot aan het gevaarlijke kruispunt om dan weer omhoog, langs de Gemmenicherweg, te gaan naar de grenspost uit het verleden. Hier zat op 275 m. NAP de hoogst geplaatste

ambtenaar van Nederland. De weg is ca. 1400 meter lang en met een gemiddeld stijgingspercentage van 7%. Het hoogteverschil is ongeveer 100 meter, van 180 naar 280 meter N.A.P. hoogte.

Het voormalige douanekantoor is het witte huis op de top. Je bent daarna in België. Vergeet niet om bij de klim eens naar rechts en achterom te kijken om van het natuurschoon te genieten.

Achtergebleven

ik vind me hier niet
daar, dan toch maar
ook dat ben ik niet

ik ben alleen maar waar
ik ooit ben achtergebleven

‘Alles was te herleiden tot de jungle van Guyana.’

‘Ik ben echter een groot deel van mijn leven bezig geweest, erachter te komen wat er met mij aan de hand was en waarom ik het zo moeilijk vond om met mijzelf te leven.’

Marian van de Beuken.

‘Alsof we iets van ons ontdekken, daar waar eerst niets was. We weten waar we heengaan dieper het Heuvelland in waar niemand komen mag.’

‘Dat wat ik had meegemaakt een spiritueel proces was en geen geestelijke ziekte.’

‘Als dat wat je zoekt niet in jezelf vindt, zul je het nooit daarbuiten vinden; Ik ben immers vanaf het begin bij je geweest en Ik ben dat wat het einde van het verlangen bereikt wordt.’

Vivianne Crowley / Wicca: The Old Religion in the New Age.

Belangrijk is wat er niet geschreven is: de leegte, de stilte, de eenzaamheid, het Hiëronymusplantsoen / Ruud Offermans.

Een geograaf, geografe of aardrijkskundige is iemand die de relatie tussen mensen en hun natuurlijke omgeving vanuit een ruimtelijk perspectief bestudeert, en de natuurlijke gesteldheid van de bodem bestudeert. Vele bekende geografen komen voort uit andere disciplines dan de geografie. Omgekeerd is de geograaf Willem Frederik Hermans veel bekender geworden als schrijver.

Aardrijkskundige of geograaf wordt men na een universitaire studie.

Tegenwoordig maakt men in Nederland onderscheid tussen de sociaalgeograaf, de fysisch-geograaf en de historisch-geograaf.

Zo kan men aan de Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Utrecht een 'master in de aardwetenschappen' behalen; aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit van Amsterdam richt men een 'master in de sociale geografie' in. In de jaren 60 is vanuit de sociale geografie de discipline planologie ontstaan. De Wageningen Universiteit is nu een van de leidende universiteiten in de ruimtelijke planning.

Eerder ontstond vanuit de sociale geografie al de historische geografie, waarover onderwezen wordt aan de Wageningen Universiteit, de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit Utrecht en de Vrije Universiteit Amsterdam.

In Vlaanderen bieden de Katholieke Universiteit Leuven, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel een opleiding 'master in de geografie' aan. Daarbinnen zijn er meerdere afstudeerrichtingen, onder andere de *fysische aardrijkskunde of geowetenschappen, de planning en ontwikkeling, de landmeetkunde en de geodesie*. De meer sociale afstudeerrichtingen hebben dan raakvlakken met economie, sociologie en de antropologie.

© Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopy, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Alle personages, toestanden, gebeurtenissen en instellingen in deze roman zijn louter denkbeeldig. Elke gelijkenis met de werkelijkheid berust bijgevolg op het toeval.

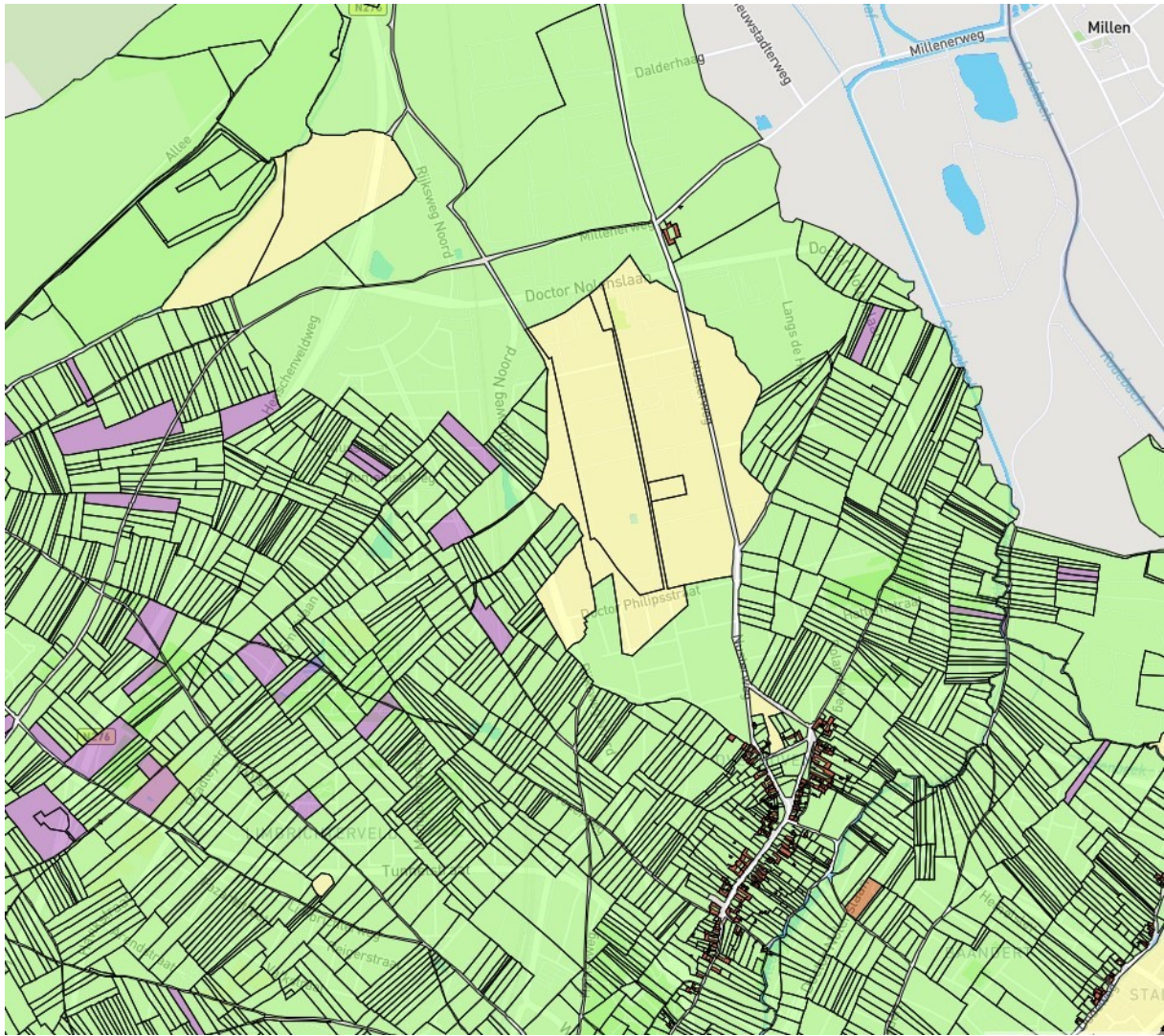
Ik, Reinoud van Beek woonde in de Reinoud-flat te Overhoven. Dit Overhoven wordt aan de noordelijke zijde begrensd door het Industrierrein Noord, in het oosten door de Geleenbeek met aan de overkant het recreatiegebied de Schwienswei en de wijk Baandert. Voorts grenst het in het zuiden aan het Centrum en in het westen aan de wijk Limbrichterveld. Het wordt van die laatste wijk gescheiden door de spoorlijn Maastricht - Roermond.

Volgens Simonis et. al. is een van de eerste keren dat er in de geschiedenis sprake is van Overhovenaren, op 10 april 1581, toen de bewoners van Overhoven de stadsvoogd verzochten 'das kleine Pfortzgen' in de wintertijd open te houden. Bedoeld is het kleine poortje naast de Limbrichterpoort waardoor zij de vroege kerkdiensten in de stad konden bijwonen. Simonis gaat verder met de eerste keer dat Overhoven wordt genoemd is in een schenkingsakte van 24 juni 1294, waarbij Walram de Rosse weide- en bosgebieden schenkt aan de inwoners van Sittard, zulks uit dank voor de ondervonden steun in de strijd tegen Brabant en voor de krachtige hulp in de slag bij Woeringen in 1288. Eén van die gronden was 'de Heyde', de Overhovenerheide, die zich uitstreckte tot Nieuwstadt. Ook in stukken van 20 maart 1489 en 17 februari 1595 komt deze heide nog ter sprake, in verband met de landwering die eromheen lag als uiterste bescherming

van veld en vee. De grond van de omringende heide was 'slecht' dat betekent onvruchtbaar. Vergelijk het voorkomen van ijzeroer in de grond. Deze grond is moeilijk als landbouwgrond te gebruiken, daar de ijzeroerlaag zowel in de winter als in de zomer funest werkt op de plantengroei. In de zomer is het te droog en in de winter is het te nat. Vandaar dat hier alleen heide voorkwam.

*Sittard, historie en gestalte / A.H. Simonis et.al. Sittard:
Alberts drukkerijen (1971)*

Geel = Overhovenerheide. Links geel = Varkensheide.

Overhoven op de Tranchot-kaart.

De huidige wijk Overhoven is ontstaan uit een buurtschap gelegen vlak buiten de schootsvelden van de historische stad Sittard. Dit buurtschap was gelegen aan een weg die evenwijdig aan de Geleenbeek liep. Deze

weg was voor de aanleg van de rijksweg Nijmegen - Maastricht de belangrijkste verbindingsweg tussen de steden Sittard en Nieuwstadt. De straatnaam Overhoven is thans nog steeds overgebleven als herinnering aan het verloop van dit voormalige lintdorp. De ligging langs de beek verklaart ook de naam, stroomafwaarts ('over') gelegen aan de Geleenbeek vanuit Sittard gezien, in vergelijking met Ophoven, dat stroomopwaarts ('op') is gelegen. Vanwege de in Overhoven gelegen vruchtbare lössgronden van het beekdal ontstond hier een agrarische gemeenschap. Enkele historische boerderijen en huizen langs de straat Overhoven en zijstraten hiervan zijn thans nog bewaard gebleven en ademen nog enigszins het landelijke karakter uit dat deze gemeenschap in het verleden kende. De rest van de wijk heeft echter een stedelijk karakter. Overhoven maakte reeds in de middeleeuwen deel uit van de heerlijkheid Sittard en de landbouw heeft hier nog tot in de eerste helft van de 20^e eeuw de voornaamste rol gespeeld tot het uitgroeide tot arbeiderswijk (wikipedia).

Reinoud (ook Reinald) van Valkenburg (Valkenburg?, 1283? - Monschau, 15 juli 1333) was een middeleeuwse ridder uit het adellijke Huis Valkenburg-Heinsberg. Hij was onder andere heer van Valkenburg en Monschau-Bütgenbach en schout van Aken. Zijn regeerperiode kenmerkte zich door een lange reeks gewapende

conflicten en de geleidelijke machtsovername door Brabant in het land van Valkenburg.

Reinoud werd geboren als tweede zoon van Walram (de rosse) van Valkenburg en Filippa van Gelre.

Waarschijnlijk werd hij vernoemd naar de broer van zijn moeder, Reinoud I van Gelre.

Na de dood van Walram de Rosse in 1302 werden diens bezittingen verdeeld onder zijn vier kinderen. De oudste zoon, Dirk III, ontving het land van Valkenburg, terwijl Reinoud het kleinere Monschau (Montjoie) ontving. Dirk overleed echter drie jaar na zijn vader op 16 juli 1305, ongehuwd en zonder nageslacht, zodat Reinoud ook heer van Valkenburg werd.

Van Reinoud is een ererede opgenomen in de indrukwekkende reeks van het wapenboek Gelre. Ereredes zijn korte gedichten waarin de heraut een overzicht geeft van de eervolle wapenfeiten van tijdens het leven van een ridder met afbeelding van zijn wapen. Enkele anderen in deze reeks zijn Willem III van Holland en Willem II van Gulik.

Parochiekerk H. Hart van Jezus, rijksmonument. Vanaf het jaar 1920 vestigden zich ten noorden van de buurtschap arbeiders van de Staatsmijnen in een nieuw

aangelegde woonwijk, een zogenaamde 'mijnwerkerskolonie'. De eerste woningen, de woninggroep Overhovenerheide, werden gebouwd langs de huidige Heistraat en Sint Petrusstraat naar een ontwerp van de architect Jan Stuyt. Deze woninggroep is verklaard tot rijksmonument. In de opvolgende decennia breidde de buurt zich steeds meer uit en vormde uiteindelijk een geheel met de bestaande gemeenschap. In 1922 werd een noodkerk gebouwd in de wijk die thans nog bestaat als gemeenschapshuis. In 1926 werd hiernaast een rectoraat woning annex klooster gebouwd. De huidige parochiekerk, het H. Hart van Jezus, werd gebouwd in 1929 naar een ontwerp van de Sittardse architect Jos Wielders. Ook al deze gebouwen zijn verklaard tot rijksmonument. Bij de kerk staat een Heilig Hartbeeld van Charles Vos (wikipedia).

Rectoriaatwoning met rechts de minibieb.

Dorpsstraat omstreeks 1895. De weg is onverhard en naar twee kanten aflopend, om het water in de 'ziepen' af te voeren. Geheel links is de put van Meulenberg, één van de vier putten in het dorp. Euverhaove, een terugblik (1981).

In 1946 werd bij Overhoven een nieuw productiebedrijf van Philips opgericht, waar tot 2009 onderdelen voor beeldbuizen en monitoren en displays werden geproduceerd. Dit bedrijf is jarenlang een belangrijke werkgever geweest voor de bewoners van Overhoven en Sittard met 2150 werknemers in 1975. Rond dit bedrijf ontstond het Industrieterrein Noord, tegenwoordig het grootste bedrijventerrein van Sittard (wikipedia).

Overhoven omstreeks 1890. Aan de rechterkant zien we een put waar een vrouw water komt halen. Het gebouwtje met de poort is een brandweerhuisje. Ook hier zien we dat de weg nog onverhard is.

Euverhaove, een terugblik. Uitgegeven door de H. Hartparochie te Overhoven-Sittard bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de H. Hartkerk in juni 1981. Europese bibliotheek, Zaltbommel (1981)

Reinoud hield zich bezig met foto's maken en had zo een vast rondje. Hij begon in de Dorpstraat in Overhoven bij het begin van de Abraham Kuypersstraat waar een grote tot woonhuis omgebouwde schuur lag uit 1810 (muurankers). Aan de linkerkant lag een tafereeltje uit het begin van de 20^e eeuw. Dat was de plek waar hij woonde. Originele zwart-wit tegelvloer in de gang. Glas-in-lood in het bovenlicht met een boog boven elk raam en oorspronkelijke deuren gemaakt van zwaar eikenhout, een enkel raamhekje en een vleugje aanzien van neorenaissance. Een oorspronkelijk bovenlicht van glas-in-lood in de vorm van een ster. En boven een typische kraailaag oftewel een muizentandversiering. Het pand dateerde uit 1907. Daarnaast het pand Overhoven 32 uit 1899, maar vermoedelijk ouder. Gebouwd tot aan de vroegere rooilijn. Met een gifgroen poort en gestucte gevel. Aan de overkant een pand uit 1875 (muurankers) geschilderd door de bewoners in Spaanse kleuren. Naast pand Overhoven 32 twee verkrotte panden die in staat van verval verkeerden, genoemd Overhoven 36 en 38. Even verderop lag drukkerij 'Pasklaar'.

Drukkerij Pasklaar:

Gelegenheidsdrukwerk – zakelijkdrukwerk –

verenigingsdrukwerk – lay-out – vormgeving – stempels –

kopiëren en printen – transferdruk op t-shirts – tassen e.d.

Werkplaats Moeder Aarde: cursussen – demonstratie – feesten

en feestjes – vakonderwijs – verkoop van wol – literatuur en

benodigdheden t.b.v. - vilten – spinnen – verven.

Met aan de overkant het woonhuis van Marnix de broer van Reinoud. Een pand uit 1820 geverfd in karmozijnrode kleuren afgezet met grijs en een hoge toegangspoort, zoals dat vroeger gebruikelijk was want dan konden de hooiwagens het erf oprijden en aan de achterkant imitatie vakwerk was. Wellicht het oudste pand van Overhoven.

Het oudste pand van Overhoven (ca. 1820).

Verderop lagen er aan de linkerkant panden uit 1850 en 1853. Niet veel bijzonders. Wat opviel was het pand opgetrokken uit veldbrandsteen met als jaartal 1877, dit was echter een falsificatie daar het pand van de grond toe was opgebouwd in 2010. Hier tegenover ook een oud pand op de grens met de Beekstraat met een fraaie

regenkap. Er waren geen muurankers of jaartalstenen te zien.

Oude panden in de Vliekstraat te Overhoven.

Oud pand in Overhoven bij de Beekstraat.

Uiteindelijk kwamen we bij het winkelcentrum van Overhoven bestaande uit: Marcel Roubroeks, de Echte bakker, slagerij Swiatalski (Richard & Joke), voormalige café 'de Hoeskamer' (Kerkzicht), friture Overhoven en zalencentrum 'Oó's Kaar', met daarnaast de Rectoraat woning annex klooster, 1926, in een door het expressionisme beïnvloede traditionele stijl. Gebouwd naar een ontwerp van architect Jos. Wielders te Sittard, in opdracht van de Paters van het H. Hart te Overhoven. Het pand is gesitueerd in de lineaire bebouwing aan de oostzijde van de Geldersestraat, tussen de H. Hartkerk aan de zuidzijde en het verenigingsgebouw aan de

noordzijde, langs het parkje voor de H. Hartkerk met beukenbomen:

In 1922 bouwden de missionarissen van het Heilig Hart een noodkerk in Overhoven. In 1930 werd begonnen met de bouw van een nieuwe kerk van architect Wielders, die in 1931 werd ingewijd. Door een goede groepering van de omringende gebouwen is in Overhoven een sfeervol centrum ontstaan.

R.K. kerk van het H. Hart, 1929-1930, in een zakelijk expressionistische bouwtrant. Gebouwd in opdracht van het R.K. Kerkbestuur H. Hart te Overhoven, naar een ontwerp van architect Jos. Wielders te Sittard.

Gesitueerd in de lineaire bebouwing aan de oostzijde van de Geldersestraat, aan de zuidzijde van het rectoraat huis annex klooster. Aan de noordwestzijde van de kerk bevindt zich, als onderdeel van de bakstenen

erfscheiding, een H. Hartbeeld op een bakstenen sokkel voorzien van het opschrift 'Feest van het H. Hart, 1943'. Aan de noordwestzijde van de H. Hart van Jezuskerk in de wijk Overhoven bevindt zich als onderdeel van de bakstenen erfscheiding, een Heilig Hartbeeld. Het H. Hartbeeld (van Franse steen) is geplaatst op een sokkel van bakstenen en voorzien van het opschrift 'Feest van het H. Hart, 1943' (opschrift aan de achterzijde, erg verweerd). Op de sokkel komen meerdere symbolen voor, die de betekenis van de H. Hartverering verduidelijken. Aan de voorzijde een kruis, lans en hysopstengel met spons. Mogelijk nog resten van een stralenkrans. Links op de sokkel een lam met kruisvaan, liggend op gesloten boek met zegels. Geflankeerd door het Christusmonogram en een kelk met hostie en korenaren. Rechts tussen de letters Alfa en Omega (verwijzend naar de schrifttekst 'Ik ben de Alfa en de Omega, de oorsprong en het einde' apoc. 21.6), een pelikaan die met gespreide vleugels de jongen in het nest voedt met zijn bloed (symbool van de zichzelf wegschenkende liefde van Christus).

Het beeld is in de steenhouwerij Laudy op de Steenweg vervaardigd. Aanvankelijk wil Chr. Vos een beeld maken van een Christus, die zijn hart op de hand aan de mensen toont. Dit ontwerp is door het bisdom afgekeurd. Het was in strijd met kerkelijke voorschriften. De intronisatie (plechtige inhuldiging)

vond plaats op 8 juli 1943. Door de bezetter waren openbare kerkelijke plechtigheden verboden. Tijdens het lof in de kerk ging daarom alleen een kleine afvaardiging van de aanwezigen naar buiten voor de inzegening.

Jezus staat frontaal ten voeten uit op de sokkel. Zijn hoofd is licht naar rechts gebogen en kijkt omhoog. Hij draagt een mantel die tot zijn voeten reikt. Zijn rechterhand wijst naar zijn hart, zijn linkerarm met geopende hand houdt hij langs zijn lichaam.

Heilig Hart beeld.

Tussen de sacristie en het rectoraathuis annex klooster bevindt zich een verbindingsgang. De uitbreiding aan de

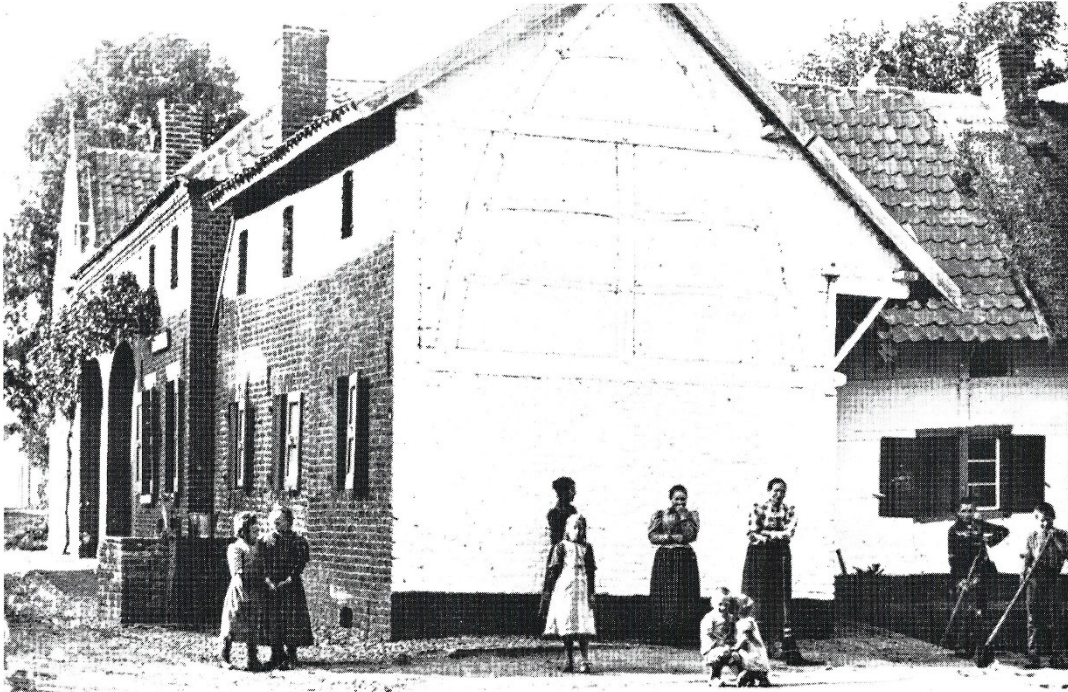
oostzijde van deze verbindingsgang, alsmede de vernieuwde entree van de dakkapel met de rond gemetselde bakstenen keermuur aan de zuidwestzijde, zijn uitgesloten van bescherming

Monumenten in Nederland - Limburg / R. Stenvert, et.al, Rijksdienst voor de monumentenzorg. Zeist (2002).

Ik liep onwillekeurig naar de mini-bieb voor het rectoraathuis. Ik opende één van de twee deurtjes en keek naar binnen. Veel thrillers, mompelde ik. Kijk, dit is interessant. Een groot dik, rood boek over Spaubeek. Ik kwam van Spaubeek, dus mijn interesse was meteen gewekt. Ik nam het boek onder de arm mee naar huis. De wandeltocht ging verder.

Even langs het voormalige nonnenklooster 'Mariahof' en dan de Geldersestraat door met een aantal panden in de zakelijk-expressionistische stijl, ontworpen door architect W. Schelberg uit de jaren dertig van de vorige eeuw. Draaiend bij Philippen makelaardij. Via deze zakelijk-expressionistische huizen naar de witte pionnen van het 'Gazelle select center' oftewel Stienen tweewielers vervolgens langs de Vouerweg en de neorenaissance huizen langs de Rijksweg-Noord naar het beschutte parkje voor de Reinoud-flat met koele eikenbomen. De weg verliep hier slingerend. Hier draaide Reinoud Overhoven in passeerde de Vouerweg

en was weer thuis. Hij had weer het rondje rond de kerk volbracht.

Deze foto van omstreeks 1890 is genomen op de hoek Vouwerweg-Dorpsstraat. Het pand op de hoek met vakwerk is het huis van Hochstenbach dat later café werd. Het huis met de poorten is van Thissen en werd in de jaren zestig van de vorige eeuw vervangen door het huis van Fellings. Euverhaove, een terugblik. Uitgegeven door de H. Hartparochie te Overhoven-Sittard bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de H. Hartkerk in juni 1981. Europese bibliotheek, Zaltbommel (1981)

Het spookte Reinoud door zijn hoofd. Wat moest hij doen om zijn kind een volwaardige opvoeding in het Limburgs te geven? Hij had het daar met zijn vrouw

Angela over. Angela werkte voor de drukkerij Pasklaar in het zelfde Overhoven.

Ouders geven niet meer vanzelfsprekend het dialect door aan hun kinderen. De media en het onderwijs hebben hier veel invloed op. Daarnaast mogen kinderen op de kinderopvang geen dialect spreken. Dit resulteert erin dat kinderen thuis ook geen dialect meer willen spreken. Er is hier dus sprake van functieverlies. Ook al willen familieleden van het kind het wel: verdrietige vaders, melancholische moeders, onveranderlijke oma's en ouderwetse opa's. Zij vinden het een verarming van het contact met hun kinderen en kleinkinderen. Maar ondanks al deze dingen, wil toch 82% dat hun kinderen in het Limburgs wordt opgevoed. Kinderen die van jongs af aan in het dialect en het Nederlands of andere taalcombinaties opgroeien, hebben een talige en cognitieve voorsprong vergeleken met eentalige kinderen. Daarnaast kunnen tweetalige kinderen ook veel beter hoofd- en bijzaken onderscheiden, kunnen ze zich beter concentreren, kunnen ze makkelijker nieuwe talen leren en kunnen ze zich beter verplaatsen in de 'ander'. Ook hebben ze een bredere kijk op de wereld. En laat nu net die dingen belangrijk zijn voor succesvolle school- en werkcarrières.

Bestaat het Limburgs nog? / Robin Velraeds in: Veldeke Limburg Jaarboek. Vereniging Veldeke Limburg, Roermond (2020).

Credo

Er ontstaat momenteel een regiolect in Limburg. De dialecten van de Maaskant, met de rollende r en de dialecten aan de andere zijde van de isoglosse Benrather Linie, met j in plaats van g, passen zich naadloos aan aan het dialect dat gesproken wordt in de as Maastricht-Susteren. Ongeveer 50% van de kinderen van een basisschool in Sittard spreekt hier nog dialect. 60% van de ouders spreekt nog dialect met de kinderen.

Toch is het Limburgs in gevaar. Zo wordt het dialect een minderheidstaal en dreigt uit te sterven. Elke generatie verlies 20% van z'n dialectgebruikers.

Reinoud woonde in een relict gebied van de diftongering: niet, leid, good, brouer, beier, etc. Vroeger was dit gebied veel groter en sloot aan op een Duits gebied met dezelfde kenmerken dat zich uitstrekte tot Groningen. Volop wordt hier gestrooid met de aa, ou, oo's. Het geeft een zekere identiteit aan dit gebied. Dit gebied heet Sittard, de woonplaats van Reinoud.

Opa en oma komen langs en moeten Nederlands spreken tegen hun kleinkinderen, terwijl ze dat hun leven lang niet hebben gedaan. Zo wordt het credo werkelijkheid: 'een kind kan maar één taal leren.' Het tegendeel is in vele studies beschreven, maar het credo blijft. Er ontstaat, zoals gezegd, langzaam een regiolect terwijl de lokale verschillen verdwijnen en maar één soort standaard Limburgs overblijft, dat bestand moet

zijn tegen de vernederlandsing en de veramerikanisering waarin alles draait om het geld en niet om gemeenschapszin. Verenigingen verdwijnen. Broederschappen en gezelschappen gaan kapot. Al wat overblijft is de grauwe middenmoot.

Het credo in het Rijnland is: 'spreek nicht Platt mit die Kinder.' Netjes Nederland spreken ten opzichte van het Frans was het credo in Vlaanderen. Niet dat Duitstalig dialect spreken, omdat je dan geannexeerd kan worden door de Duitsers was het credo in het Land van Herve.

Originele zwart-wit tegelvloer in de gang. Glas-in-lood in het bovenlicht met een boog boven elk raam en oorspronkelijke deuren gemaakt van zwaar eikenhout en een enkel raamhekje en een vleugje neorenaissance. Een oorspronkelijk bovenlicht van glas-in-lood in de vorm van een ster. En boven een typische kraailaag oftewel een muizentandversiering. Het pand dateert uit 1907.

Een van de oudste panden in Overhoven (1899).